

जाहिरातींचे दर.

सालील पन्नावर चोकराी
करापी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे र.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्रिल माफ)

किरकोळ अंकास

घोन आणे.

'अर्थ एव प्रधान' इति कौटिल्या अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष ८

पुणे, बुधवार, तारीख ९ डिसेंबर १९४२

अंक ४८

★ महाराष्ट्राच्या पहिल्या शेड्यूल्ड बँकेवरील जनतेच्या वाढत्या विश्वासाचें प्रतीक ★

बँकेचें खेळते भांडवल ४० लाखांचेवर

निधिधारकांची स्वतःची बँक

दी न्यू सिटिझन बँक ऑफ इंडिया लि.

★ हेड ऑफिस : १६ अपोलो स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई. ★

अध्यक्ष:—श्री. जमनादास एम्. मेहता, एम. ए., एलएल. बी., बार-अॅट-लॉ, एम. एल. ए. (Central)

ठेवीदारांतर्फे डायरेक्टर:—श्री. गजानन विश्वनाथ ऊर्फ बाबुराव साळवेकर, बी. ए., मालक सरदार ग्रुप, मुंबई.

—बोर्ड ऑफ डायरेक्टर्स—

श्री. पी. बी. गोळे, बी. ए., एलएल. बी.,

माजी प्रधान, मध्यप्रान्त, अकोला बेरार.

श्री. जी. एस. मराठे, एम. ए. (मुं.), ए. आय. ए. (लं.),

अॅक्चुअरी, पुणे.

रावबहादूर एन. बी. देशमुख, रिटायर्ड गव्हर्नमेंट प्रोड्यूसर व

पब्लिक प्रोसिक्यूटर, अहमदनगर.

शेठ भगवानजी मुरारजी फोड्डेदास,

मॅनेजिंग एजंट्स, बी. व्ही. टायर्स सर्व्हिस लि., मुंबई.

श्री. बी. डी. गरवारे, गव्हर्नमेंट डायरेक्टर: गरवारे मोटार्स लि., मुंबई

श्री. जी. व्ही. पुराणिक, गव्हर्नमेंट डायरेक्टर, श्रीधूतपावेश्वर लि.
पनवेल.

शेठ गोविंददास नारायणदास बनातवाले,

चंपागल्ली, मुंबई १.

सर एच. पी. वस्तुर, बी. ए., एलएल. बी., बार-अॅट-लॉ, रिटायर्ड
चीफ प्रेसिडेन्सी मॅजिस्ट्रेट, मुंबई.श्री. आर. एस. आठवले, बी. ए., रिटायर्ड डेप्युटी कलेक्टर,
व माजी दिवाण सांगली, नाशिक सिटी.

श्री. डी. डी. देशपांडे, बी. ए., मॅनेजिंग डायरेक्टर, मुंबई.

युद्ध असो अगर नसो

"न्यू सिटिझन" ची प्रगति पहिल्याच दमाने व जोराने चालू आहे

रोख वसूल झालेलें शेअर - भांडवल व रिझर्व्ह : ५,७०,००० चे वर

बोलक्या आंकड्यांची कामगिरी

तारीख	एकूण ठेवी	एकूण चालू भांडवल
ता. ३१-३-१९४२ चौथ्या ताळेबंद्याच्या वेळीं	रु. २६,०५,०००	रु. ३२,००,००० चे वर
३१-७-१९४२ चौथ्या ताळेबंद्यानंतर ४ महि.	रु. ३०,१९,२००. बिलें सोडून	रु. ३६,००,००० चे वर
३०-९-१९४२ अगदी अलीकडे	रु. ३४,४०,०००	रु. ४०,००,००० चे वर
	हार्ती असलेली बिलें धरून	
	हार्ती असलेली बिलें धरून	

घंथाचे नियम

॥ पाहुनिया आधीं जनता-
जनार्दनाची सोय ॥
॥ करी काम काज तोचि
विश्वासपात्र होय ॥घंथाची महत्तम सुरक्षितता
सांभाळून ठेवीदारांना जास्तीत
जास्त व्याज देणारी बँक.

दि न्यू सिटिझन बँक ऑफ इंडिया, लि.

चालू खाते : १०० रुपयांनी उपदत्ता येते - व्याजाचा दर १/४% (पाऊण टक्का)

मध्यम स्थितीतील लोकांची एकमात्र सोय

सविधम बँक खाते : १०० रुपयांनी उपदत्ता येते. १००० रुपयांपर्यंत आठवड्यांतून दोनदा रकम घेऊन काढता येते.

व्याजाचे दर १/३% (पावणे दोन) ते ३%

मुदत ठेवी: १०० अगर जास्त रकमेच्या १ ते ५ वर्षे मुदतीच्या स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर समक्ष अगर पत्रद्वारे

★ “न्यू सिटिझन” चा वाढता विस्तार ★

स्थानिक शाखा : (१) गिरगांव, मुंबई २. (२) दादर (B. B. & C. L. Ry).

(३) जव्हरी बाजार, मुंबई २. (४) शिव (Collecting Office).

बाहेरगावच्या : (५) नाशिक शहर (६) नाशिक रोड (७) सिन्नर (Pay Office)

(८) कोल्हापूर (९) सांगली. (१०) सोलापूर

अधिक माहितीसाठी समक्ष भेटा अगर लिहा—

डी. डी. देशपांडे, बी. ए.,

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

विविध माहिती

मुंबई प्रांतातील शिक्षणप्रगती

मुंबई प्रांतातील शिक्षणसंस्थांत १९४१-४२ मध्ये ६०२ संस्थांची भर पडून त्यांची संख्या २२,७५१ झाली. विद्यार्थ्यांची संख्या १८,५५,२८१ भरली; म्हणजे त्यांच्या संख्येत २२,८८९ ची वाढ झाली. २१,६५७ गांवे व खेडीं ह्यांपैकी १३,९७६ मध्ये शाळा होत्या. शाळांवरील खर्च ४ कोटी, ८७ लक्ष रुपये झाला, त्यापैकी सरकारने २ कोटी, ६ लक्ष रुपयांचा बोजा उचलला व फीचे रूपाने १ कोटी, ४६ लक्ष रुपये वसूल झाले.

कोयनेल

डॉक्टर लोक, इस्पितळे, कारखानदार व सर्वसाधारण जनता ह्यांस विक्री करण्याकरिता कोयनेलचा सांठा प्रांतिक सरकारांस देण्यांत आलेला आहे, असे हिंदुस्थान सरकारने जाहीर केले आहे.

ट्रेझरी बिलांवर १४ आ. ९ पे व्याज

गेल्या आठवड्यांत रिझर्व्ह बँकेने हिंदुस्थान सरकारची १० कोटी रुपयांची ट्रेझरी बिले विकली त्यांवर १४ आ. ९ पे व्याजाचा दर पडला.

मध्यवर्ती असेंब्लीचे अधिवेशन

ता. १५ फेब्रुवारी रोजी हिंदुस्थान सरकारचे रेल्वे बजेट मध्यवर्ती असेंब्लीस सादर केले जाईल. मुख्य बजेट सादर करण्याची तारीख २७ फेब्रुवारी ही ठरली आहे. अधिवेशनास १० फेब्रुवारी रोजी प्रारंभ होऊन ते ३१ मार्चअखेर चालेल.

अमेरिकन मंडळाची नेमणूक

इराणचा राष्ट्रीय आर्थिक संसार भकम पायावर बसवून देण्यासाठी त्या देशाने एका अमेरिकन तज्ज्ञ मंडळाची योजना केली आहे.

मि. चर्चिल ह्यांचा वाढदिवस

ब्रिटिश मुख्य प्रधान मि. चर्चिल ह्यांनी ता. ३० नोव्हेंबर रोजी आपला ६८ वा वाढदिवस दिवसभर काम करून व संध्याकाळी कौटुंबीय मंडळी व निवडक मित्र ह्यांचेबरोबर जेवण करून साजरा केला. स्टालिनकडून त्यांस अभिनंदनपर संदेश आला होता.

ऑस्ट्रेलियाशी वैमानिक दळणवळण

अंटलांटिक व पॅसिफिक महासागर ओलांडणाऱ्या विमानांची वहातुक चालू आहे व त्यांतून इंग्लंड-अमेरिका व अमेरिका-ऑस्ट्रेलिया दळणवळण चालू शकते. जपानने मलाया घेण्यापूर्वी सिंगापूर मार्फत ऑस्ट्रेलियाचे लंडनशी वैमानिक दळणवळण होते. हिंदी महासागर ओलांडून नव्या मार्गाने ते सुरू करण्याचा आता विचार चालू आहे.

१०० अब्ज डॉलर्सचे बजेट

अमेरिकन सरकार तेथील विधिमंडळाकडून येत्या वर्षी १०० अब्ज डॉलर्सच्या खर्चास मंजूरी मागणार आहे. एवढ्या खर्चाचे बजेट आजवर कोणत्याही देशाचे झालेले नव्हते.

इराक-इराण रेल्वे

रशियाला युद्धसाहित्य पाठविण्यास उपयोगी पडणारी बरील रेल्वे लाईन आता पुरी झाली आहे. हे सर्व काम हिंदी लोकांनी पुरे केले व रूळ आणि ढबे ही सर्व हिंदुस्थानांतूनच नेण्यांत आलेली आहेत. दिवसास एक मैल ह्या गतीने हे काम करण्यांत आले.

प्रार्थना व उपास

युरोपातील ज्यू लोकांवर ओढवलेल्या कठीण प्रसंगाची आठवण म्हणून ब्रिटिश ज्यू येत्या रविवारी प्रार्थना व उपास करणार आहेत.

आश्रयार्थ आलेले प्रोफेसर

जर्मनीतून हाकून दिल्यामुळे आश्रयार्थ ग्रेट ब्रिटनमध्ये येऊन राहिलेल्या प्रोफेसरांची संख्या ५९५ आहे. त्यापैकी २५४ विश्व-विद्यालयांत व रसशाळांत काम करित आहेत. २३४ लोकांना व्यापारी संस्थांत काम मिळाले आहे.

अमेरिकनांचे युद्धकार्य

एका वर्षापूर्वी युद्धकार्यात गुंतलेल्या अमेरिकनांची संख्या ७० लक्ष होती. आता ती १३ कोटीच्या वर गेली आहे.

मादाम चॅंग काय शेक

मादाम चॅंग काय शेक ह्या डॉक्टरी उपचारासाठी अमेरिकेत गेल्या आहेत. त्यांची प्रकृति सुधारत आहे.

अनुक्रमणिका

१. विविध माहिती	१९६	५. सुट विचार	१९९
२. विमाव्यवसायाची परिस्थिती	१९७	६. पुढोत्तर पुनर्गटना—सर	
३. बॉम्बे को. बँकस असतो-सिपेशन	१९८	मुसलमन बेकरिज हांची योजना—मोठेचा तुटवडा—	
४. बेलपूर कं. लि.	१९८	मिन्नराष्ट्रांची यशस्वी चढाई—मुसोलिमींचे रडगाणे	
		१. शिरपूर तालुक्यातील सरकारी कार्यक्रम	२०१

अर्थ

बुधवार, ता. ९ डिसेंबर, १९४९

विमाव्यवसायाची परिस्थिती

इतर आर्थिक व्यवहारांप्रमाणे आयुर्विम्याच्या धंद्यावरहि सुद्धा परिस्थितीचा आकुंचनात्मक परिणाम होणे स्वाभाविक आहे. महागाई, कराचा वाढता बोजा, लोकांच्या मनाची अस्थिरता इत्यादि गोष्टींमुळे आयुष्याचा विमा उतरवण्याची जनतेची प्रवृत्ति मर्यादित होते आणि नवीन काम कमी मिळणे आणि गुंतवावयाच्या पैशावर कमी व्याज सुटणे ह्यांचे योगाने विमा मंडळ्यांचे उत्पन्न घटते. युद्धाचे ह्या प्रकारचे काय परिणाम झाले आहेत. ह्याची छाननी, कलकत्ता इन्शुरन्स कंपनीचे कंट्रोलर, श्री. गुप्ता ह्यांनी अलीकडे कलकत्ता येथील इंडियन इन्शुरन्स इन्स्टिट्यूटच्या विद्यमाने झालेल्या एका भाषणात नुकतीच केली. मागील व चालू युद्ध, आणि इंग्लंड व हिंदुस्थान ह्यांचेमधील परिस्थिती ह्यांचा तुलनात्मक विचार करून स्वतःची अनुमाने त्यांनी पुढे मांडली आहेत. विम्याचा धंदा करणाऱ्या मंडळ्या आणि विमेच्छु जनता ह्यांचे लक्ष श्री. गुप्ता ह्यांच्या विचारांकडे ओढणे आवश्यक आहे.

श्री. गुप्ता ह्यांनी मुख्यत्वेकरून चार मुद्यांची चर्चा केली आहे. (१) सुट्युंचे प्रमाण, (२) विम्याचे करार, (३) चालू व नवे विमे आणि (४) विमा मंडळ्यांची सांपत्तिक स्थिती ह्यांचे संबंधांत युद्धाचे काय परिणाम झाले आहेत हा चतुर्विध प्रश्न त्यांनी विवेचिला आहे. सुट्युसंख्येचे प्रमाण गेल्या युद्धाचे मानाने चालू युद्धांत विशेष वाढलेले नाही असा इंग्लंडमधील मंडळ्यांचा अनुभव आहे. हिंदुस्थानात प्रत्यक्ष लढाईचे अनुभव अजून आलेले नाहीत, ह्या कारणाने युद्धामुळे सुट्युंचे प्रमाण वाढण्याचा प्रश्न येथे महत्त्वाचा नाही. शिवाय, लढाईमध्ये प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रीतीने भाग घेणारे लोक आणि विमा उतरवण्याची प्रवृत्ति असलेली जनता ह्यांचा परस्पर संबंधहि लक्षात घेणे आवश्यक आहे. मध्यम स्थितीतले व पांढरेपेशे लोकच मुख्यत्वेकरून विम्याच्या सवलतीचा फायदा घेत असतात आणि प्रत्यक्ष युद्धात पडणारांशी त्यांचे प्रमाण अत्यंत अल्प असेच असते. विमा पॉलिसीच्या करारांचा विचार करता असे दिसते की, युद्धातील सुट्युंची जोसीम उचळण्याची विमा मंड-

ळ्यांची तयारी प्रथम बळगती परंतु अलीकडे ह्या घोरणात बदल झाला आहे आणि ही जोसीम कांही अटीवर घेण्याचा प्रघात इंग्लंडमध्ये रूढ झाला आहे आणि तो ह्या देशात रूढ होत आहे. मंडळ्यांच्या विम्यांच्या सांपत्तिक योजनेत लढाईतील सुट्युंची जोसीम बसवावी लागते आणि तसे करण्याचे निरनिराळे प्रकार अंगीकारण्यात येत आहेत. पॉलिसीचे भरलेले पैसे परत देणे किंवा हप्ते चढवणे इत्यादि मार्गांनी युद्धाच्या जोसमीच्या जबाबदारीची तरतूद करण्यात येत आहे. श्री. गुप्ता ह्यांचा तिसरा मुद्दा चालू विमे व नवीन पॉलिसीज ह्यांचे संबंधांतला आहे. युद्धाचा विस्तार होऊ लागला तेव्हा हिंदी लोकांचे मनात अस्थिरता, अनिश्चितता व भीति ह्या विकारांची लाट उसळली तेव्हा विम्याचे हप्ते भरण्याचे बंद करणे आणि नवीन विमे न उतरवणे अशा दृष्टीस जोर आला. ह्या कारणाने विमा मंडळ्यांचे चालू व नवे काम ह्यात बट होऊ लागली. महागाई, वाढता करांचा बोजा इत्यादि कारणांचीहि ह्या परिस्थितीत भर पडली असून बहुतेक विमा मंडळ्यांच्या प्रगतीवर तिचा अनिष्ट परिणाम झालेला दिसत आहे.

विमा मंडळ्यांचे काम कमी होणे म्हणजे त्यांचे उत्पन्न घटणे होय हे उपपन्न आहे. तथापि, त्यांच्या सांपत्तिक स्थितीवर युद्धाचा दुसरा एक महत्त्वाचा प्रतिकूल परिणाम होत आहे तो त्यांच्या पैशाची गुंतवण कमी व्याजाच्या दराने होत आहे त्यामुळे आहे. त्यास आपला पैसा विशिष्ट प्रमाणात सरकारी रोख्यात गुंतवलाच पाहिजे आणि ह्या रोख्यांची बाजारी किंमत आणि त्यावर सुटणारे व्याज ह्या गोष्टी त्यांच्या सांपत्तिक स्थितीच्या मुळाशी आहेत. रोख्यांचे बाजारभाव सरकारने चालू युद्धात पडून न देता उचलून घेतले आहेत हे सरे, परंतु व्याजाचा दरहि सरकारने रोखून धरला आहे. ह्या कारणाने विमा मंडळ्यांची सांपत्तिक बाजू लंगडी झाली आहे. तसेच, युद्धपरिस्थितीमुळे त्यांचे सर्वे मात्र वाढले आहेत. गेल्या युद्धाचे मानाने चालू युद्धात रोख्यांच्या किंमतीमधील घट पुष्कळ कमी आहे आणि १९३९ च्या डिसेंबर महिन्यात ती झाली होती तिच्याशी तुलना करता अलीकडे स्थिती सुधारली आहे. परंतु विमा मंडळ्यांचे मुख्य उत्पन्न व्याजाचे आणि तो ह्या तर कमी उत्पादक झाला आहे. विमा मंडळ्यांच्या उत्पन्न-सर्चांच्या ह्या अवस्थेत बोनस वाटण्याची प्रथा त्यांनी चालू ठेवावी, का तात्पुरती तहकूब करावी हा वादग्रस्त प्रश्न उपस्थित झाला आहे. बोनस न देता त्यांनी स्वतःच्या मजबुतीकडे अधिक लक्ष पुरवावे असे कोणीहि इरादशी व जागरूक मनुष्य म्हणेल. आमचा सुरक्षितपणा कायम राखून आम्हांस आमच्या पॉलिसीज धारण करणारांस बोनस देता येत आहे, तर तसे करण्यास हरकत का घेतली जावी असे जुन्या आणि प्रथितयज्ञ मंडळ्या म्हणणार, पण त्यांच्या ह्या घोरणाने इतर मंडळ्यांस अनिष्ट स्पर्धेची शक्यता लागून विम्याच्या संबंध धंद्याचा विषय होतो असा युक्तिवाद इतर मंडळ्या पुढे मांडणार. युद्धकाळात होणारे बदल ध्यानात घ्यावून विमा मंडळ्यांनी बोनसविषयीचे स्वतःचे धोरण निश्चित केले पाहिजे आणि त्यांनी विम्याच्या एकूण धंद्याचे भवितव्यादि दृष्टीआढ करून चालणार नाही. श्री. गुप्ता यांच्या प्रस्तुत प्रश्नासंबंधांतला हा अभिप्राय विचारप्रवर्तक आहे यांत संशय नाही. आयुर्विम्याचा संबंध सामान्य आर्थिक स्थितीतल्या आणि बहुतेक असहाय

अशा अनेक व्यक्तींच्या जीवनाशी जिवाक्याचा असल्याने विमा मदक्यांची सामाजिक जबाबदारी विशेष महत्त्वाची आहे आणि त्या कारणानेच त्यांचेविषयीच्या काबजात कित्येक तजवीजी करण्यांत आल्या आहेत ही गोष्ट नजरेत ठेवली जाणे अगत्याचें आहे.

बाँबे को. बँक्स असोसिएशन

१९४१-४२ चा अहवाल

मुंबई प्रांतातील सेंट्रल व अर्बन बँकांच्या व्यवहारांत एकसूत्रीपणा आणण्यासाठी व त्यांच्या हितसंबंधांचा विचार करण्याकरिता एक मध्यवर्ती संस्था स्थापन करण्याचें चार वर्षीपूर्वी ठरलें व १९३९ मध्ये तिच्या कार्यास प्रारंभ झाला. सहकारी बँकांच्या प्रश्नांबाबत असोसिएशनच्या मतांस योग्य महत्त्व देण्याचें सहकारी रजिस्ट्रारचें धोरण संस्थेच्या कार्याची उपयुक्तता वाढविण्यास कारणीभूत झालें आहे. संस्थेच्या पटावर २७ अर्बन बँका व १२ सेंट्रल व इतर बँका आहेत. म्हणजे, १९४१-४२ मध्ये सभासद-अर्बन बँकांत तीन बँकांची भर पडलेली आहे. अहवालाचे वर्षी असोसिएशनच्या कार्यकारी मंडळाच्या एकूण १२ सभांत ११३ प्रश्नांचा विचार केला. ह्यावरून संस्थेच्या व्यापक कार्याची कल्पना येईल. १९४०-४१ मध्येहि कार्यकारी मंडळानें १० सभांत ११४ प्रश्नांचा विचार केला होता. बाँबे अॅम्बिकल्चरल डेटर्स रिडीफ अॅक्टाखाली सहकारी सोसायट्यांना घाबऱ्याच्या सुटीसंबंधांत उपस्थित होणाऱ्या प्रश्नांचा विचार असोसिएशनने करून त्याविषयी तपशीलवार सूचनाहि केल्या. सहकारी बँकांची प्रांतिक परिषद् मे, १९४२ मध्ये पुणें येथें भरविण्यांत आली. मुंबई प्रांतातील सहकारी बँकांची यादी असोसिएशनने १९३७ साली प्रसिद्ध केली होती, त्याची दुरुस्त आवृत्ति जानेवारी १९४२ मध्ये तयार करून छापण्यांत आली. "बँक" हें नांव धारण करणाऱ्या संस्थेचे भाग-भांडवल किमान २० हजार रुपये असावयास पाहिजे, परंतु सध्याच्या परिस्थितीत कित्येक संस्थांस ही अट पार-पाडणें कठीण जाईल, असे सरकारच्या निदर्शनास आणल्यावरून, ही अट पुरी करण्याची मुदत सरकारने ३० जून १९४३ अखेर लांबविली. असोसिएशनच्या मध्यवर्तीने महत्त्वाच्या इतर अनेक प्रश्नांचा उलगडा होऊन सहकारी बँकांच्या हितसंबंधांचें रक्षण झालें व सहकारी सात्यास तज्ज्ञ सहा मिळूं शकला. असोसिएशनच्या वार्षिक रिपोर्टांत त्याची माहिती मिळूं शकेल. प्रांतिक सहकारी बँकेचे अध्यक्ष श्री. आर. जी. सरया हे संस्थेचे अध्यक्ष आहेत. श्री. वैकुंठराय मेहता (मॅ. डायरेक्टर, मुं. प्रां. स. बँक) हे संस्थेचे पहिल्यापासून ऑनररी सेक्रेटरी आहेत. असोसिएशनच्या उपयुक्त कामगिरीचें पुष्कळसे श्रेय त्यांनाच आहे.

छात्रांचे पॅक

सरकारी अंदाजाप्रमाणें, चालू मोसमांत हिंदुस्थानांतील मुह-मुगाची लागवड ६३,८१,००० एकरांत झालेली आहे. म्हणजे, गेल्या वर्षीचे मानानें चालू वर्षी लागवडींत ११% वाढ झाली आहे. वाढीचें प्रमाण मद्रास प्रांतांत ३५% आहे. मुंबई प्रांतांत लागवड १५% घटली आहे.

बेलापूर बँ. लिमिटेड

वरील कंपनीने ३० सप्टेंबर, १९४२ अखेर संपलेल्या वर्षी ३० लक्ष, ६६ हजारांची साखर तयार करून विकली. कंपनीला ७ लक्ष, २० हजार रुपये नफा झाला. बसण्यासाठी १ लक्ष, ९६ हजार रुपये बाजूस काढून हा नफा झालेला आहे. भागीदारांस प्रत्येक भागावर करमाफ ६% डिव्हिडंड मिळणार आहे, त्यासाठी ४ लक्ष, ५१ हजार रुपये लागतील.

कंपनीच्या उसाचे इस्टेटीवर १९४१ मधील कामगारांच्या संपाचा परिणाम झाला. उसास पाणी वेळेवर मिळालें नाहीं व बराच ऊंस आगीने जळाला. नोव्हेंबर १९४१ अखेर नव्या कार-सान्याचें काम पुरें झालें. जळालेला ऊंस गाळण्याच्या व त्याचा रस स्वच्छ करण्याच्या अडचणीमुळे साखरेचे उत्पादन कमी झालें. वहातुकीच्या अडचणीमुळे व सरकारी नियंत्रणामुळे वर्षअखेर काहीं साखर शिष्टक राहिली. हिशेबाचे वर्षअखेर साखर शिष्टक दाखविण्याचा हा पहिलाच प्रसंग आहे. (२ लक्ष, ५३ हजारांची साखर शिष्टक आहे.) ३० सप्टेंबर १९४२ अखेर कंपनीने ४,५१९ एकर व ७ गुंठे एवढ्या क्षेत्रांत ऊंस लावलेला आहे.

NOTICE.

The Eighth Annual General Meeting of the Share-holders of the Brihan Maharashtra Sugar Syndicate, Ltd., Poona 2, will be held on Thursday, the 31st December, 1942, at 3 P. M. (S. T.) at the Tilak Smarak Mandir, Poona 2, to transact the following business :—

- (1) To receive and adopt the Directors' Report and Audited Statement of Accounts for the year ended 30th September, 1942.
- (2) To sanction the declaration of a Dividend for the above mentioned period.
- (3) To elect Directors in place of those who retire but are eligible for re-election.
- (4) To appoint Auditors for the current year and fix their remuneration.

By Order of the Board of Directors,

C. G. AGASHE & Co.,
Managing Agents.

Poona 2,

29th November, 1942.

Note :—The Transfer Books of the Company will be closed from 16th of December, 1942 to 7th of January, 1943 (both days inclusive).

The Dividend when sanctioned will be made payable after one month from the passing of the Balance Sheet by the General Meeting.

स्फुट विचार

युद्धोत्तर पुनर्घटना

गेल्या महायुद्धाचे वेळीं ते संपल्यावर आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय, राजकीय, आर्थिक व सामाजिक घटनेत कोणते बदल झाले पाहिजेत याविषयी पुष्कळ चर्चा झाली. राष्ट्रसंघ व आंतरराष्ट्रीय कामगार संघ ह्या संस्था ह्या त्या वादविवादांतून प्रत्यक्षपणे बाहेर आल्या आणि युरोपांत कित्येक लहान राष्ट्रांस स्वातंत्र्य मिळाले. रणांगणांचा त्रिस्तृतपणा, संपत्तीचा व्यय, परिणामकारकपणाचा पडा ह्यांचे बाबतीत चालू युद्धाने मागच्या युद्धास मागे सारले आहे आणि जागतिक पुनर्घटनेची चर्चाहि त्या मानाने अधिक व्यापक व मूलग्राही झाली आहे. जागतिक पुनर्घटना कोणत्या तत्त्वांवर व्हावी याविषयी प्रेसिडेंट रूझव्हेल्ट व मि. चर्चिल ह्यांनी स्वतःच्या राष्ट्रांच्या वतीने ह्यासंबंधांत केलेल्या घोषणा प्रसिद्ध आहेत. त्यांस अनुसरून व त्यांचे धर्तीवर कित्येक योजना तयार होत आहेत व पुढे मांडल्या जात आहेत. दारिद्र्य नष्ट व्हावे, बेकारीने पुन्हा डोकें वर काढू नये, प्रत्येकाची पोटापाण्याची व्यवस्था व्हावी, सर्व राष्ट्रे स्वतंत्र होऊन त्यांचेमध्ये आर्थिक सहकार नांदावा इत्यादि उच्च तत्त्वे पुनर्घटनेच्या योजनांत गोवली गेली आहेत. त्यांस मूर्त स्वरूप कसे देता येईल हाच सारा व अवघड प्रश्न आहे. वैयक्तिक स्वातंत्र्य व राजव्यवस्थेची सत्ता ह्यांचा मेळ व्यवहारांत कसा घालावा हे ठरवणे सोपे नाही. त्याचप्रमाणे इंग्लंड व अमेरिका येथील लोकशाही रशियांतील समाजसत्तावाद व अशिया खंडातील लोकांची स्वातंत्र्यलालसा ह्यांचा एकजीव कसा करावा ह्याचा निर्णय करणेहि अवघड आहे. शेती, उद्योगधंदे, व्यापार ह्यांची प्रत्येक राष्ट्रांतली व्यवस्था आणि त्यांचे आंतरराष्ट्रीय संबंध हे इतके गुंतागुंतीचे असतात की, एखादी प्रभावी आंतरराष्ट्रीय सत्ता प्रस्थापित झाल्यावांचून आर्थिक व्यवहार सुरळीत रीतीने चालणे अशक्य होणार आहे. युद्धोत्तर काळांत जग पूर्वीच्या पद्धतीने चालू शकत नाही ही जाणीव एवढी तीव्र आहे की, सर्व अडचणी बाजूस सारून त्यांचे मधून पुनर्घटनेचा काहीतरी मार्ग काढलाच पाहिजे असे मत चोहोंकडे पसरत आहे.

सर वुडल्यम बीव्हरिज ह्यांची योजना

इंग्लंडमधील जनतेस पोटापाण्याच्या काळजीमधून मुक्त करण्याची एक महत्त्वाकांक्षी योजना सर वुडल्यम बीव्हरिज ह्यांनी तयार केली असून ती नुकतीच प्रसिद्ध झाली आहे. ती वर वर्णिलेल्या कल्पनांचा उत्कृष्ट नमुना आहे. जागतिक पुनर्घटनेत ती कशी बसवता येईल ह्याचा विचार त्यांनी केलेला नाही आणि त्यांनी आपले सर्व लक्ष इंग्लिश परिस्थितीस मर्यादित केले आहे. इंग्लंडमध्ये प्रत्येक व्यक्तीची रहाणी विशिष्ट किमान दर्जाची रहावी ह्या बेताने बेकारी, आजारीपणा व वार्धक्य ह्यांची तरतूद विम्याच्या पद्धतीने केली जावी हे सर वुडल्यम ह्यांच्या सूचनेचे सार आहे. राष्ट्रीय योजनेस अनुसरून प्रत्येक व्यक्तीच्या चरितार्थाची तजवीज केली असता लोक आळशी व बेफिकीर बनतील आणि राष्ट्रीय संपत्तीचे उत्पादनच मर्यादित होईल ह्या अडचणीच्या दृष्टीने विम्याच्या योजनेस सर्व नागरिकांनी हातभार लावलाच पाहिजे अशी अट त्यांनी घातली आहे. विमा निर्धीत प्रत्येकाने आपल्या

पराने भर घालण्याचे सामर्थ्य सर्व व्यक्तींस प्राप्त व्हावे याविषयीच्या प्रयत्नांचाहि अंतर्भाव त्यांच्या योजनेत आहे. वार्धक्य, आजारीपणा, ह्या आपत्तींची कामगारवर्गाविषयीची तरतूद इंग्लंडमध्ये आजहि आहे. तिच्याच धर्तीवर सर वुडल्यम ह्यांची व्यापक योजना आधारलेली आहे. युद्धोत्तर पुनर्घटनेचा अर्थत महत्त्वाचा भाग म्हणून त्यांनी ती तयार केली आहे आणि युद्धप्रयत्नास उत्तेजन म्हणून तिची चर्चा आतांच झाली पाहिजे असा त्यांचा आग्रह आहे. युद्धापूर्वीच्या ब्रिटिश सरकारच्या वार्षिक उत्पन्नाइतका त्या योजनेचा खर्च आहे. पुनर्घटनेच्या प्रश्नावर ब्रिटिश पार्लमेंटमध्येहि वादविवाद होत आहे. आर्थिक योजनात्मक धोरणाचा अंगिकार केला जाण्याची आवश्यकता आता चोहोंकडे पटत चालली आहे आणि इंग्लंडप्रमाणे हिंदुस्थानांतहि आर्थिक नियोजन अगत्याचे आहे हे स्पष्ट आहे. कांहीं काळापूर्वी पुनर्घटनेच्या प्रश्नांचा विचार करण्यासाठी येथे समित्या नेमण्यांत आल्या होत्या, त्यांच्या कामकाजाची माहिती अलीकडे कांहींच उपलब्ध झालेली नाही. पुनर्घटनेची आवश्यकता युद्धप्रयत्नास इंग्लंडमध्ये जर सहायकारक समजली जात आहे तर तोच न्याय हिंदुस्थानास का लावला जाऊ नये ?

मोडेचा तुटवडा

अलीकडे नोटा किंवा रुपये ह्यांची मोड मिळण्यास लोकांस विलक्षण अडचण भासत आहे आणि सरकारने हलकी नाणी पुरवून ती त्वरित दूर करावी अशा सूचना केल्या जात आहेत. ह्यासंबंधांत परिस्थिती काय आहे याविषयीचा खुलासा आता सरकारने अधिकारी रीत्या प्रसिद्ध केला आहे. त्यांचे म्हणणे असे आहे की, हलक्या नाण्यांचा तुटवडा होण्याच्या मुख्य कारणांत फायद्याच्या आशेने कांहीं लोक त्यांचा साठा करीत आहेत हे महत्त्वाचे आहे. नफा घेऊन नाण्यांची अदलाबदल करतां यावी किंवा त्यांची घातू म्हणून फायद्याने विक्री करावी असा दुहेरी हेतु ह्या प्रकरणांत आहे. नाणी ह्या रीतीने साठवणे हे जनतेच्या गरजेचा अवास्तव फायदा घेणे होय आणि त्याचा लोकांनी निषेध करणे अगत्याचे आहे, असे सरकारचे म्हणणे आहे. जरूरीपेक्षा अधिक नाणी जवळ ठेवणे हा राष्ट्रसंरक्षणाच्या नियमान्वये गुन्हा आहे ह्या गोष्टीकडेहि त्यांनी लक्ष वेधले आहे. सरकारी टांकसाळीत शक्य तितक्या मोठ्या प्रमाणांत हलकी नाणी पाडण्याची शिकस्त केली जात आहे. चालू युद्धाच्या प्रारंभी दर महिन्यास १६० लक्ष ह्या वेगाने सदरहू नाणी पाडली जात असत. सध्यांचे मासिक प्रमाण ७ कोटी एवढे मोठे आहे. युद्धाच्या पहिल्या तीन वर्षांच्या अवधीत पाडण्यांत आलेल्या नवीन हलक्या नाण्यांची एकूण संख्या १८ कोटी इतकी भरते; आणि ह्या प्रचंड संख्येची भर अगोदरच व्यवहारांत खेळणाऱ्या चलनांत पडली ह लक्षांत ठेवले पाहिजे. टांकसाळीमध्ये नाणी सध्यापेक्षा अधिक झपाट्याने पाडण्याची व्यवस्था करण्याचे सरकारने ठरवले आहे. तथापि जनतेने नाण्यांचा कृत्रिम तुटवडा स्वतःच्या वैयक्तिक फायद्यासाठी करणाऱ्या आपमतलबी लोकांच्या कारवाया उजेडांत आणल्या पाहिजेत. असे झाले असता सध्यांच्या तुटवड्याचा ताण हलका होण्यासारखा आहे असे सरकारने आपल्या पत्रकांत म्हटले आहे.

मित्रराष्ट्रांची यशस्वी चढाई

गेल्या आठवड्यांतील युद्धाच्या बातम्या अत्यंत उत्साहवर्धक अशा आहेत. सर्व रणांगणांवर शत्रूची पिछेहाट चालली असून आफ्रिकेच्या उत्तर किनाऱ्यावर मित्रराष्ट्रांचे बळ वाढत आहे. ट्युनिशियामध्ये जर्मनी आपल्या फौजा आकाशमार्गाने व समुद्रावरून उतरात आहे आणि तेथे अमेरिकन व ब्रिटिश सैन्याच्या चढाईस विरोध करण्याच्या सटपटीत आहे. इकडे पूर्वेच्या बाजूने ब्रिटिश सैन्याने जर्मन व इटालियन फौजांस मार्गे रेटात नेण्याचा क्रम चालूच ठेवला आहे आणि ह्यारीतीने हिटलरची चमू दोन दळांच्या चिमळ्यांत सांपडली आहे. भूमध्य समुद्रावरील महत्त्वाची बंदरे मित्रराष्ट्रांच्या हाती आहेत आणि विश्वात व ट्युनिस हांचेवर त्यांची चाल रोखून जात आहे. फ्रान्सचे आरमार टूळ बंदरांत होतें आणि त्यावर हिटलरचा डोळा होता. भूमध्य समुद्रांतील व ट्युनिशियामधील युद्धांत ह्या आरमाराचा उपयोग करण्याचा त्याचा बेत होता. परंतु फ्रेंच आरमाराच्या अधिकाऱ्यांनी आपली जहाजे जर्मनीच्या हाती लागण्यापेक्षा समुद्राच्या तळास गेली तरी हरकत नाही ह्या स्वातंत्र्यप्रेमी बुद्धीने ती स्वतः बुडवून टाकली आहेत. हिटलरच्या लढाऊ योजनांस हा जबरदस्त धक्काच आहे. ह्याच वेळी रशिया-मध्ये टिमोशेकोने स्टालिनग्राडच्या बाजूस जर्मन फौजेवर जोराचे हल्ले चढवण्याचा यशस्वी उपक्रम केला असून तिला मार्गे हाटवले आहे. स्टालिनग्राड घेण्याचे बाजूस राहून स्वतःचा बचाव करणे जर्मन फौजेस कठीण झाले आहे. ह्या रीतीने युरोपांतील व आफ्रिकेमधील रणांगणांवर मित्रराष्ट्रांची अभिनंदनीय सरशी आहे. न्युगिनीमध्ये जपानाची फौज मार्गे हाटत जाऊन तिचा पिछा अमेरिकन व ऑस्ट्रेलियन सेनानींनी चालवला आहे. ह्याही रणांगणांत मित्रराष्ट्रांची चढाई यशस्वी ठरली आहे आणि जपानला स्वतःची फौज, आरमार व विमानदल ह्यांचा बचाव करण्याची पंचाईत झाली आहे. हिटलरच्या महत्त्वाकांक्षेचा डोळारा हादरला आहे व तो कोसळून पडण्याची पूर्वचिन्हे स्पष्ट दिसू लागली आहेत.

मुसोलिनीचे रडगाणे

फ्रेंच राष्ट्र अडचणींत सांपडले असता त्याच्या विरुद्ध जर्मनीच्या बाजूने युद्धांत पडण्यांत जेल्याच्या पक्षांस मिळून पुढे प्राप्त होणाऱ्या लुटीमध्ये आपण अंशभागी व्हावे असा मुसोलिनीचा हेतु होता. पूर्वे युरोपांत प्राचीन रोमन बादशाहांचे पुनरुज्जीवन करावे ह्या महत्त्वाकांक्षेने अॅबिसीनिया जिंकून आफ्रिकेंत आपल्या साम्राज्याचा विस्तार त्याने चालवला होता. शांततेच्या स्थितीस तुच्छ ठेवून युद्ध, विजय व राज्यविस्तार ह्यांचे तो गोडवे गात असे. ह्या मनःस्थितीत हिटलरच्या बाजूने त्याने युद्धांत उडी घातली. अगदी प्रारंभी जयाच्या योगाने त्यास उत्तेजन मिळाले. पण अखेर त्याच्या हाती काय आले आहे ? अॅबिसीनिया इटालियन वर्चस्वातून मुक्त झाला आणि उत्तर आफ्रिकेंतील रोमन साम्राज्याची आता इतिश्री झाली आहे. हिटलरचा हस्तक बनून मुसोलिनी सध्या त्याचा अंकित झाला आहे. सैन्य गेले व इटलीस दारिद्र्य आले. ब्रिटिशांनी मुसोलिनीच्या लढाऊ शक्तीचा पार घुड्या उडवून त्याची आफ्रिकेंतून हकाळपट्टी केली आहे. आता तर इटलीची बंदरे व औद्योगिक शहरे ह्यांवर ब्रिटिश विमानांचे हल्ले सारखे चालले आहेत आणि

त्यांनी शत्रूस बळीकपळी करून सोडले आहे. ह्या हल्ल्यांचा जोर ह्याहिपेक्षा मोठ्या प्रमाणांत होणार असल्याचे मि. चर्चिल ह्यांनी जाहीर करून मित्रराष्ट्रांचे वैर जाणूनबुजून पत्करण्यांत इटालियन राष्ट्रांवर आणलेल्या बोर आपत्तीचे माप त्यांनी मुसोलिनीच्या पदरांत टोकले आहे. त्यास उत्तर म्हणून आणि आपल्या लोकांच्या नष्ट झालेल्या उत्साहास फुंकून पुन्हा प्रज्वलित करण्याकरिता मुसोलिनीने केलेले भाषण वस्तुतः रडगाणेच ठरले आहे. आठरा महिन्यांचे आपले मोन टाकून देऊन त्याने उदार काढले आहेत त्याने इटालियन लोकांचा निरुत्साह कसा नाहीसा होणार ? हिटलर तरी त्याचे रक्षण कसे करणार ? विजयी ब्रिटिश विमानांच्या पल्ल्यांत इटली सहज येत असल्या कारणाने त्याचा नाश अपरिहार्य झाला आहे. इटलीच्या कविलवाण्या स्थितीस मुसोलिनी जबाबदार आहे ही गोष्ट स्पष्ट आहे. त्याच्या पूर्वीच्या बदाया कोणीकडे आणि सध्याचे रडगाणे कोणीकडे ? त्यास स्वतःचे लढाऊ सामर्थ्य उरलेले नाही आणि सर्वस्वी हिटलरच्या तोंडाकडे पहाण्याचा प्रसंग आला आहे.

गोकाक येथे फळझाडांच्या माहितीचा क्लास

हॉर्टिकल्चरल ऑफिसर रा. सा. दाणी ह्यांनी गोकाक येथे ता. डे. असोसिएशनमार्फत भरविण्यांत आलेल्या फळझाडांचे माहितीचे वर्गास फळझाडे लावणे व त्याची उपयुक्तता ह्याविषयी सर्व माहिती सांगितली. सदरहु वर्ग २३-११-४२ ते ३०-११-४२ अखेर चालू होता. वर्गाचे उद्घाटन गोकाक म्युनिसिपालिटीचे अध्यक्ष श्री. महालिंगप्पा स्वामी वंटमुरी ह्यांनी केले व समारोप रा. सा. पाटील, बी. ए. जी. मामलेदार, गोकाक तालुका ह्यांचे हस्ते झाला, त्यांचे भाषण अतिशय कळकळीचे असे झाले.

महायुद्ध दाराशी आले

परदेशी औषधे

डुर्मिळ व महाग झाली

पण

भिण्याचे कारण नाही !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

या देशी औषधाच्या प्रसिद्ध कारखान्याने तयार केलेली

- रक्तवर्धक, ● उपनाह,
- बालजीवन, ● कॅल्सीप्राल

इत्यादि पेटेंट, स्टॅटर्ड व लोकप्रिय औषधे सात्री पटल्यामुळे

★ डॉक्टर्सहि वापरून लागले आहेत. ★

दरसाल बिनचूक नफा वाटणाऱ्या ह्या कंपनीचे शेअर्स व औषधे मागवा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

मुख्य इकान गणपति चौक, लक्ष्मी रोड, पुणे १.

शिरपुर तालुक्यातील सहकारविषयक कार्यक्रमा
 शिरपुर येथे रा. आर. एच. देशमुख, अमोदे यांचे अध्यक्ष-
 तेव्हाही तारीख २१.३.२२-१०-४२ रोजी तालुक्यातील पुढारी
 व सर्व सोसायट्यांचे सेक्रेटरी यांना सुपरवायझिंग युनियनच्या
 ऑफिसांत बोलावून घुळे येथील भरलेल्या ता. ५-६ रोजी मे.
 आसि. रजिस्ट्रार साहेब (मे. पाळेकर साहेब) यांनी बोलावि-
 लेल्या जिल्हा कान्फरन्समधील जे ठराव झाले त्या ठरावांचे
 स्पष्टीकरण व कान्फरन्सने ठरविलेल्या वसुलीचे व नवीन फर्जाचे
 वगैरेबाबतचे धोरण समजावून देण्यांत आले. सदर सभेत पुढा-
 र्यांनी तसेच ता. २२ रोजी सेक्रेटरींनी मनमोकळेपणाने
 व सुल्या दिल्याने चर्चा करून चालू वर्षाचे धोरण ठरविण्यांत
 आले. शेतीच्या मालाची विक्री व पतपेढ्यांच्या सभासदांसाठी
 लागणाऱ्या मालाची सरेदी त्यांच्या व्यवस्थेकडे सोसायटीचे
 पंच विशेष लक्ष पुरवतील अशी आश्वासने मिळाली. बरेच
 वर्षांपासून धंदावलेल्या सोसायट्यांचे व्यवहारांस चालना देऊन
 वसूल जास्त झाला पाहिजे यासाठी काही सोसायटींत नवीन
 सेक्रेटरींची नेमणूक केली आहे याचे महत्त्व पटवून देण्यांत आले.
 सोसायट्यांची कामे सुव्यवस्थित होणेस मदत या दृष्टीने सेक्रे-

टरींच्या नोकरीस शाश्वती उत्पन्न करण्याचे दृष्टीने तालुक्यांत
 ग्रुप सेक्रेटरीची पद्धत लागू करण्याचे सर्वानुमते ठरले.

या प्रसंगी शिरपुर तालुक्यातील सेक्रेटरींच्या संचाचा जीर्णोद्धार
 करण्यांत आला. असे संच चालू राहिल्यास सेक्रेटरींच्या नोकरीची
 शाश्वती व इतर अडीअडचणींची वाद या संचाद्वारे मागता येईल.

या कामी युनियनचे दोन्ही सुपरवायझर्स रा. उपाचार्य व
 कुळकर्णी, बँक इन्स्पेक्टर रा. भडभडे व कुळकर्णी, सब-ऑडिटर
 रा. इनामदार यांनी मेहनत घेऊन हातीं घेतलेले काम मतभेद
 न होता निर्विघ्नपणे पार पडले. उपस्थित असलेल्या पाहुण्यांचे
 युनियन सेक्रेटरी रा. उपाचार्य यांनी आभार मानले.

सेवर्टी अल्पहार, पानसुपारी होऊन सभा यशस्वी रीतीने
 पार पडली.

कपाशीच्या लागवडीचा अंदाज

कपाशीची लागवड चालू वर्षी गेल्या वर्षीपेक्षा १७% कमी
 झालेली आहे. लागवडीच्या क्षेत्राचे आकडे १६० ३/४ लक्ष एकर
 (१९४२-४३) व १९२ ३/४ लक्ष एकर (१९४१-४२) असे
 आहेत. ह्या घटीचे प्रांतवार प्रमाण मुंबई-२१% मध्यप्रांत, वसाह
 ११%, पंजाब ६%, मद्रास ४%, सिंध २३% संयुक्त प्रांत १७%,
 हेद्राबाद ७%, असे आहे.

न्यू इंडिया इंडस्ट्रीज लि.

(Approved Re-traders and Approved Contractors)

२६ लॅमिंग्टन नॉर्थ, मुंबई ११.

अध्यक्ष:—श्री. ग. स. मराठे, अक्चुअरी.

महाराष्ट्रातील रबराचा प्रमुख कारखाना

★ गिरणीचे रोलर्स

★ रबरी हातमोजे

★ छापखान्यांचे रोलर्स

★ रीमोल्ड टायर्स

★ रबरी वाशर्स

★ सॉलिड व्हील्स

व इतर रबरी माल तयार होतो.

पु. ग. मराठे

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ घेऊन

स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

गिरगांव

मुंबई नं. ४

बुधवार

चौक,

पुणे

अर्थशास्त्र

लेखकः—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे

पृष्ठसंख्या सुमारे ३००, किंमत ३ रुपये

या ग्रंथात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचे विवेचन केले आहे.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर

[कंपनीने १९४१ अखेर ६ टक्के डिव्हिडंड वांटला आहे.]

युद्धसाहित्यपुरवठा-खात्याची परेशूकरितां
लागणाऱ्या

रेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणाऱ्या
भांडवलाकरितां तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत

ठेवी घेणे आहेत

व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिले जाते.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., } नारायण गोविंद नाईक,
श्रीरामबाग, } (माजी अध्यक्ष, म्हैसूर चेंबर ऑफ
बसवनगुडा, बंगलोर. } कॉमर्स) मॅनेजिंग डायरेक्टर

आमच्या कारखान्यांतील माल मुंबईस बोम्बे स्वदेशी की-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यास लक्ष्मी रोडवरील रे म्यूसिअमच्या
व्यापार-संवर्धन-गृहांत पहा.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

फोन नं. ७७९ गणपति चौक,

व्यवस्थापक

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -

POONA CITY.

मधुमेहावरील औषध

तीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रूरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

वक्तशीर आणि मनपसंत काम
करून देणारे

मोहन वॉच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत

कॉमनवेल्थ बिल्डिंगसमोर लक्ष्मी रोड, पुणे १.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

हे पत्र पुणे, पेट भांबुडा घ. नं. ११५११ आर्यभूषण छापखान्यात रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
र. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए. यांनी 'दुर्गाधवास,' भांबुडा, घ. नं. १२४११३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.